

Samen of apart?

Suzanne Lagerweij

Op veel basisscholen worden tweelingen in aparte klassen geplaatst. Veel scholen hebben geschreven of ongeschreven regels die hierop aansturen. Men denkt ten onrechte dat tweelingkinderen zich dan beter ontwikkelen. Recent onderzoek heeft aangetoond dat gescheiden tweelingen het niet beter doen op school. Scholen zouden een flexibel beleid moeten hanteren en per tweeling moeten bekijken wat goed is.

De afgelopen jaren zijn er diverse wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar het effect van samen-of-apart naar school (Van Leeuwen, 2005; Webbink, 2007; Polderman, 2010). Hierbij is gekeken naar het effect van de scheiding op schoolprestaties en gedrag. De belangrijkste conclusies uit deze onderzoeken zijn:

Begin van de basisschool (groep 2 en groep 3):

- Gescheiden tweelingen hebben gemiddeld genomen meer last van *internaliserend probleemgedrag* (angst, onzekerheid, zich onveilig voelen) dan ongescheiden tweelingen.
- De schoolprestaties van ongescheiden tweelingen zijn gemiddeld hoger dan de schoolprestaties van gescheiden tweelingen.

Einde van de basisschool (groep 8):

- Er is geen verschil in mate van probleemgedrag (internali-

serend of externaliserend) tussen gescheiden en ongescheiden tweelingen.

- Er is geen verschil in schoolprestaties tussen gescheiden en ongescheiden tweelingen.

(meer gedetailleerde informatie over deze onderzoeken kun je vinden op www.twinspiratie.nl)

Als je kijkt naar schoolprestaties en probleemgedrag van tweelingkinderen, dan zie je dus dat ongescheiden tweelingen zich de eerste jaren op school gemiddeld genomen beter ontwikkelen en dat een eventuele scheiding aan het einde van de basisschool geen invloed meer lijkt te hebben.

Hoe tweelingen zich ontwikkelen

Over het algemeen hebben leerkrachten weinig specifieke kennis op het gebied van tweelingen.

Een voorbeeld: Jim en Sam

Aan het begin van het schooljaar starten Jim en Sam samen in groep 1. De school wilde de jongens eigenlijk direct apart plaatsen, maar heeft er bij hoge uitzondering mee ingestemd om ze de eerste weken samen te laten wennen op school. Na de herfstvakantie worden ze alsnog gescheiden. Volgens de leerkracht 'hangen ze erg aan elkaar' en het lijkt haar daarom beter als ze uit elkaar worden gehaald. De ouders hebben hier veel moeite mee, maar school zet toch door. Vanwege hun tweelingenbeleid.

Sam lijkt weinig last te hebben van de scheiding. Hij speelt veel met andere kinderen en ook in cognitief opzicht doet hij het goed. Met Jim daarentegen verloopt het minder goed. Hij vertoont in de klas angstig gedrag, zoekt geen contact met andere kinderen en heeft veel last van psychosomatisch klachten. Ook scoort hij laag op de toetsen van het leerlingvolgsysteem. De leerkracht adviseert ondersteuning door een orthopedagoog, omdat ze het vermoeden heeft dat Jim autistisch is. Ook twijfelt ze eraan of Jim na de zomervakantie door kan gaan naar groep 3. Na uitgebreid onderzoek (psychologisch onderzoek en afname van de Wechsler IQ test voor kinderen) wordt geconcludeerd dat Jim een gemiddelde intelligentie heeft en dat er geen sprake is van een ontwikkelingsstoornis zoals autisme. Volgens de orthopedagoog hangen de psychosociale problemen van Jim vermoedelijk samen met de scheiding op school, aangezien Jim in de thuissituatie geen afwijkend gedrag vertoont. Op basis van gesprekken met de ouders en met Jim en Sam adviseert ze om Jim weer bij Sam in de klas te laten plaatsen.

• Foto's: Isabel van Zenderen

Kun je tweelingen op school het beste bij elkaar houden, of is het toch beter om ze te scheiden?

Dat is iets waar tweelingouders soms tegenaan lopen. Als er bij gescheiden tweelingen op school problemen ontstaan, wordt de relatie hiervan met het tweeling-zijn zelden erkend. Extreem teruggetrokken gedrag wordt eerder in verband gebracht met autisme. Tweelingouders klagen erover dat er op school niet goed naar ze wordt geluisterd. Ouders willen een actieve rol kunnen spelen in de keuze samen of apart.

Net als gewone broertjes en zusjes worden tweelingen op de meeste scholen in verschillende klassen geplaatst, omdat men van mening is dat het voor elk kind goed is om een eigen plekje te hebben. Op die manier zouden tweelingkinderen beter in staat zijn om zich als individu te ontwikkelen. Maar wat vaak over het hoofd wordt gezien, is dat tweelingkinderen zich in bepaalde opzichten anders ontwikkelen dan eenlingkinderen. Dit geldt voor de taalontwikkeling, de persoonlijke, sociale en emotionele ontwikkeling. Daarom zijn standaardnormen zoals die op school worden gebruikt niet altijd geschikt om gedrag en prestaties van een tweelingkind te beoordelen.

Taalontwikkeling

Vergeleken met eenlingen gaan tweelingen over het algemeen later praten, hebben ze de eerste jaren een kleinere woordenschat en gebruiken ze zinnen die korter en minder

complex zijn. Ook vertoont 40 procent van alle tweelingen de eerste jaren een vorm van autonome taal (eigen taal-tje). Tweelingen die bij aanvang van de basisschool nog een taalachterstand hebben, zijn gebaat bij extra ondersteuning (Thorpe, e.a., 2003).

Tip: onderzoek zowel de taalproductie als het taalbegrip. Bij de meeste tweelingen is het taalbegrip namelijk veel beter ontwikkeld dan de taalproductie.

Het idee dat een scheiding op school de kinderen 'dwingt' om te gaan praten, geeft niet altijd het gewenste resultaat. Bij tweelingen die een bijzonder hechte band met elkaar hebben, kan een geforceerde scheiding een averechts effect hebben. De taalontwikkeling kan bijvoorbeeld stagneren als de kinderen elkaar te veel missen. Het is dus van belang om in een dergelijke situatie een zorgvuldige afweging te maken en goed te overleggen met de ouders (en logopedist).

Tip: maak gebruik van een rolmodel: laat een kind dat slecht praat samen spelen met een kind dat goed praat.

Als tweelingen bij elkaar in de klas zitten, zullen ze zowel met elkaar als met andere kinderen gaan spelen

Sociale en emotionele ontwikkeling

Ook de sociale en emotionele ontwikkeling van een tweelingkind verloopt in bepaalde opzichten anders dan bij een eenlingkind. Dat komt door de situatie waarin tweelingkinderen opgroeien. De meeste tweelingen zijn de eerste jaren vrijwel altijd samen. Hierdoor zijn ze sociaal gezien enigszins bevoorrecht. Vergeleken met eenlingen kunnen de meeste tweelingen goed samen spelen, samen delen, overleggen, rekening houden met een ander en op hun beurt wachten. Tegelijkertijd zie je dat tweelingkinderen de eerste jaren nog sterk gericht zijn op elkaar. Hierdoor zullen ze minder de neiging hebben om contact te zoeken met andere kinderen. Dit wil overigens niet zeggen dat ze hier niet toe in staat zijn. Hoe ouder ze worden, hoe meer ze met andere kinderen in contact zullen komen. Bij de ene tweeling gaat dit vanzelf, terwijl de andere tweeling hier wat meer hulp bij nodig heeft.

Tip: moedig tweelingkinderen aan om ook met andere kinderen te spelen.

Het opgroeien als tweeling kent natuurlijk ook nadelen. Zo worden tweelingkinderen voortdurend met elkaar vergeleken en is de onderlinge concurrentie vele malen sterker dan bij gewone broertjes en zusjes. Dominantie, machtsstrijd en rivaliteit kunnen in een tweelinggezin een grote rol spelen. In hoeverre dit soort zaken een rol spelen, verschilt per tweeling en vaak ook per situatie. Soms zie je dat het ene kind op school het voortouw neemt, terwijl het andere kind in de thuissituatie meer op de voorgrond treedt.

Tip: stimuleer tweelingkinderen om goed voor zichzelf op te komen: een dominant kind moet leren om de ander meer ruimte te geven en een volgzaam kind moet leren om meer op de voorgrond te treden.

Het komt wel eens voor dat tweelingkinderen extreem veel ruzie met elkaar maken. In zo'n geval kan het soms beter zijn om de kinderen op school te scheiden.

Op eigen benen gaan staan

Door de bijzondere relatie die ze met elkaar hebben, duurt het bij tweelingen vaak wat langer voordat ze op eigen benen staan. Het losmakingsproces dat gedurende de eerste jaren plaatsvindt, duurt bij tweelingen in de meeste gevallen langer. Dat komt doordat ze niet alleen moeten loskomen van hun ouders, maar ook van elkaar. Het is niet ongevoel dat tweelingen nog niet volledig op eigen benen staan tegen de tijd dat ze naar school gaan. Vaak zoeken ze nog steun bij elkaar (of de ouders) en hebben ze meer moeite met afscheid nemen dan de meeste eenlingen.

Tip: laat tweelingkinderen in de kring naast elkaar zitten. Aan het begin van de week of na een schoolvakantie is het voor veel tweelingen weer even wennen om op school te zijn. Het helpt ze als ze de dag naast elkaar mogen beginnen.

Het is belangrijk om tweelingkinderen voldoende ruimte te geven om op hun eigen manier van elkaar los te komen. Kinderen bij wie de scheiding geforceerd wordt, kunnen als reactie probleemgedrag gaan vertonen. In de meeste gevallen verdwijnt dit gedrag zodra de kinderen weer samen zijn. Het komt wel eens voor dat dit gedrag verkeerd wordt geïnterpreteerd, waardoor tweelingkinderen soms ten onrechte worden doorverwezen voor specialistische hulp (zie ook het voorbeeld aan het begin van dit artikel).

Samen of apart?

Voor tweelingouders is het dus lastig om te bepalen of ze hun kinderen op school het beste in dezelfde of aparte klassen kunnen laten plaatsen. Aan de ene kant voelt het

tegenatuurlijk om de kinderen op school te scheiden. En aan de andere kant zijn ouders bang dat de ontwikkeling van hun kinderen belemmerd wordt als ze bij elkaar in de klas zitten.

Het is ook moeilijk om een goede afweging te maken. Wat voor de ene tweeling een goede keuze is, kan voor de andere tweeling misschien juist averechts werken.

Denk maar eens aan het punt dat tweelingen elkaar steun kunnen bieden als ze bij elkaar in de klas zitten. Betekent

dit dan dat je tweelingen het beste bij elkaar kunt houden, of is het toch beter om ze te scheiden? Het antwoord op deze vraag is tweeledig. Enerzijds heeft het met visie te maken, namelijk: vind je dat kinderen zich beter ontwikkelen als ze steun ervaren in hun omgeving? En anderzijds heeft het te maken met onderlinge verschillen. Realiseer je goed dat elke tweeling anders is. Dit betekent dat wat voor de ene tweeling een reden is om ze samen te plaatsen, voor de andere tweeling misschien juist een reden is om ze te scheiden. En zo zijn er nog veel meer redenen te bedenken die doorslaggevend kunnen zijn.

Hier volgt een overzicht van de belangrijkste argumenten die een rol spelen:

- **Ze houden elkaar in de gaten.** Dit heeft te maken met sterke loyaliteitsgevoelens. De aanwezigheid van de ander geeft voor de meeste tweelingkinderen rust en veiligheid. Soms wordt het functioneren in de klas hierdoor gehinderd, bijvoorbeeld als de kinderen continu op elkaar blijven letten.
- **Ze worden op school met elkaar vergeleken.** Als tweelingen bij elkaar in de klas zitten, worden ze meer met elkaar vergeleken. Die vergelijking kan een stimulerende werking hebben als het tot gevolg heeft dat de ander beter zijn best gaat doen, maar het kan ook negatieve gevoelens (zoals onzekerheid) oproepen, bijvoorbeeld als de ander altijd beter presteert.
- **Ze hebben een eigen verhaal.** Tweelingkinderen zullen altijd verschillende ervaringen opdoen. Het zijn namelijk twee verschillende kinderen met een eigen karakter. Hierdoor zullen ze elk op hun eigen manier op hun omgeving (leeftijdsgenootjes, leerkracht) reageren en verschillende reacties uitlokken. Ze hebben dus altijd een eigen verhaal, of ze nu in aparte klassen zitten of niet.
- **Ze maken eigen vriendjes.** Tweelingen die in verschillende klassen zijn geplaatst, zullen vanzelfsprekend met andere kinderen gaan spelen. Als tweelingen bij elkaar in de klas zitten, zullen ze zowel met elkaar als met andere kinderen gaan spelen. De aanwezigheid van de ander vormt voor het merendeel van de tweelingen geen belemmering voor het aangaan van vriendschappen met andere kinderen. In een enkel geval komt het voor dat een tweeling zich isoleert binnen de groep. Vergeet niet dat de meeste tweelingkinderen elkaars beste vriend zijn.
- **Ze zoeken steun bij elkaar als ze onzeker zijn.** Er kunnen

zich situaties voordoen waarin een kind zich niet op zijn gemak voelt, bijvoorbeeld als er een vervangende leerkracht is. Op zo'n moment is het prettig als de kinderen steun bij elkaar kunnen vinden, want hierdoor hoeven ze zich minder onzeker te voelen.

- **Ze zijn loyaal aan elkaar en ze helpen elkaar als dat nodig is.** De loyaliteit tussen tweelingkinderen is over het

algemeen sterker dan de loyaliteit tussen vrienden onderling. Aangezien tweelingen elkaar in de klas vaak

goed in de gaten houden, kunnen ze zich verantwoordelijk voelen voor de ander en willen helpen bij het oplossen van problemen. Dit kan zowel een voordeel als een nadeel zijn.

- **Puur praktisch: wegbrengen en ophalen.** Praktisch gezien heeft het voordelen als de kinderen bij elkaar in de klas zitten. Het wegbrengen en ophalen van school verloopt hierdoor minder chaotisch en er is meer tijd en aandacht voor de kinderen in de klas. En bij klassikale activiteiten waarbij ouders zijn uitgenodigd, is het handig als de kinderen bij elkaar in de klas zitten. Uiteraard zullen praktische redenen minder zwaar wegen dan inhoudelijke argumenten.

Het scheiden van tweelingen vereist zorgvuldige overwegingen en goed overleg met de ouders. De behoeften van de kinderen moeten zorgvuldig worden bekeken, zowel op individueel niveau als vanuit de tweelingrelatie. Bij twijfel adviseer ik om de kinderen in dezelfde klas te laten starten. Geef ze maar gewoon een kans. Als blijkt dat de kinderen elkaar in ontwikkeling belemmeren, kun je altijd nog besluiten om de kinderen uit elkaar te plaatsen. Bijvoorbeeld bij de overgang naar groep 3. Eenmaal gemaakte beslissingen zouden niet onomkeerbaar moeten zijn. Soms blijkt de praktijk toch anders uit te pakken dan verwacht. Flexibiliteit is de keyword voor zowel ouders als leerkrachten. ☀

Literatuur

- Leeuwen, M. van, e.a. (2005). Effects of twin separation in primary school. *Twin Res Hum Genet*, 8 (4), 384-391.
- Polderman, T.J.C., e.a. (2010). No effect of classroom sharing on educational achievement in twins: a prospective, longitudinal cohort study. *J Epidemiol Community Health* 64, 36-40.
- Thorpe, K. e.a. (2003). Twins as a natural experiment to study the cause of mild language delay: II: Family interaction risk factors. *Journal of child psychology and psychiatry*, 44 (3), 342-355.
- Webbink, D. e.a. (2007). Does sharing the same classroom in school improve cognitive abilities of twins? *Twin Res Hum Genet*, 10 (4), 573-580.

Meer weten?

- <http://www.tweelingenregister.nl/>
- <http://www.twinsandmultiples.org/>
- <http://www.twinspiratie.nl/>

Het scheiden van tweelingen vereist zorgvuldige overwegingen en goed overleg met de ouders